

Pieczna zastępcza, placówki wsparcia dziennego oraz zakłady stacjonarne pomocy społecznej w województwie małopolskim w 2016 r.

Opracowanie sygnałne

Czerwiec 2017 r.

W 2016 r. w województwie małopolskim zaobserwowano spadek liczby rodzin rodzinnej pieczy zastępczej oraz dzieci w nich przebywających. Natomiast liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych nie zmieniła się, a liczba wychowanków utrzymała się na zbliżonym poziomie. W ujęciu rocznym zmniejszyła się liczba placówek wsparcia dziennego, a także osób korzystających z nich. Zmniejszyła się również liczba zakładów stacjonarnych pomocy społecznej oraz liczba mieszkańców tych zakładów.

Rodzinna piecza zastępcza

W dniu 31 grudnia 2016 r. na terenie województwa małopolskiego funkcjonowało 2013 rodzin zastępczych oraz 27 rodzinnych domów dziecka (w Polsce odpowiednio 37687 rodzin zastępczych oraz 526 rodzinnych domów dziecka), w których łącznie przebywało 2959 dzieci (w Polsce 56150). Tylko 205 dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej to sieroty, pozostałe dzieci posiadały przynajmniej jednego rodzica. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba rodzin zastępczych zmniejszyła się o 5,1%, a liczba dzieci w tych rodzinach o 5,3%. Liczba rodzinnych domów dziecka zmniejszyła się o 3,6%, a liczba dzieci w nich przebywających o 15,4%. Spadek dotyczył rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych oraz o charakterze pogotowia rodzinnego (odpowiednio o: 89, 25 oraz 1 rodzinę). Wraz ze spadkiem liczby rodzin zmniejszyła się liczba dzieci w tych typach rodzin (odpowiednio o 112, 48 i 23 dzieci). Liczba rodzin zawodowych oraz zawodowych specjalistycznych zwiększyła się odpowiednio o: 5 i 1 rodzinę. A dzieci w tych rodzinach o 25 oraz 1.

Tabl. 1. Rodzinna piecza zastępcza
Stan w dniu 31 XII

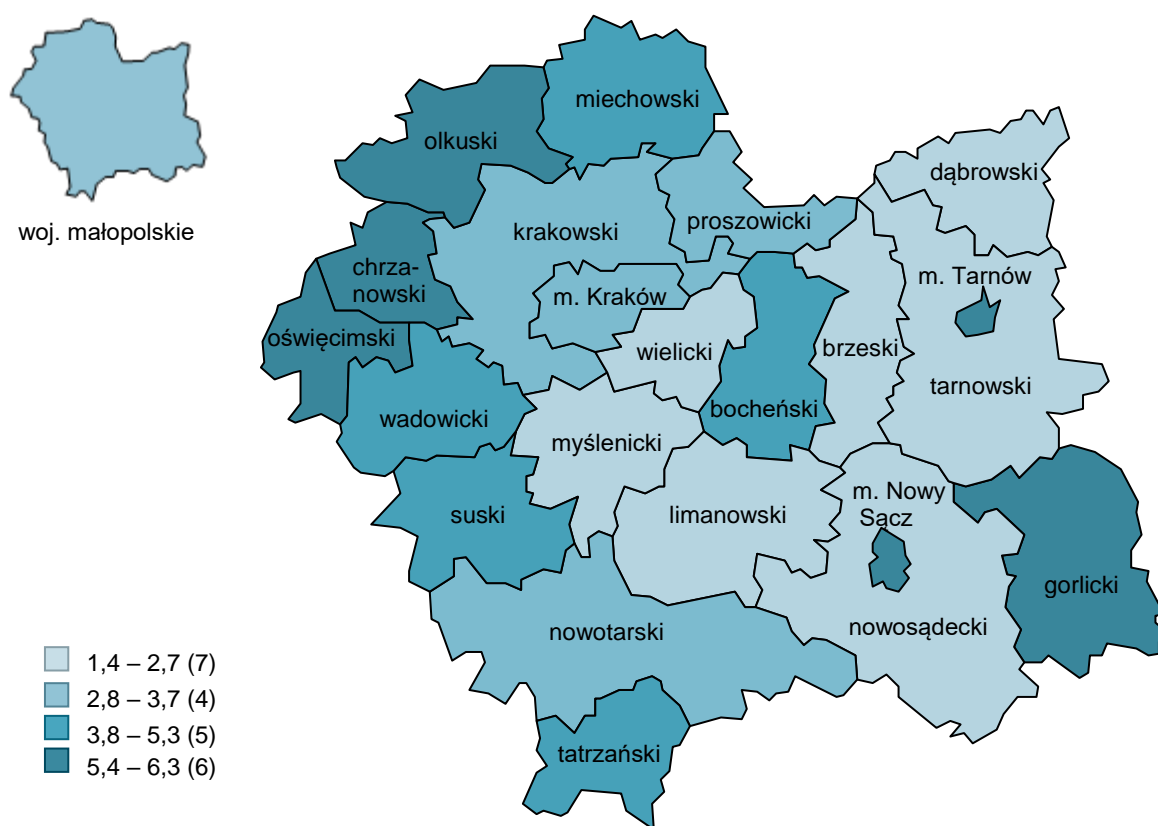
Wyszczególnienie	Ogółem	W tym na wsi	Dzieci w rodzinach		
			razem	w tym	
				dziewczęta	niepełnosprawne
Rodzinna piecza zastępcza 2015	2150	957	3145	1511	297
..... 2016	2040	928	2959	1453	289
Rodziny zastępcze	2013	911	2800	1375	270
spokrewnione z dzieckiem	1241	501	1618	783	109
niezawodowe	607	325	801	411	84
zawodowe	76	50	225	109	31
zawodowe specjalistyczne	28	11	50	18	39
zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	61	24	106	54	7
Rodzinne domy dziecka	27	17	159	78	19

W dniu 31 grudnia 2016 r. rodzinną pieczę zastępczą tworzyło 1200 małżeństw oraz 840 osób samotnych. W większości (60,8%) – były to osoby spokrewnione z dzieckiem. Rodziny niezawodowe stanowiły

29,8% wszystkich rodzin, zawodowe oraz o charakterze pogotowia rodzinnego odpowiednio: 3,7%, 3,0%, specjalistyczne 1,4%, a rodzinne domy dziecka 1,3%.

Najwięcej dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej mieszkało w mieście Krakowie, powiatach: krakowskim, wadowickim oraz oświęcimskim, a najmniej w powiatach: proszowickim i dąbrowskim. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej na 1 tys. ludności do 18 roku życia, to wskaźnik ten dla Polski wyniósł 6,7, a dla województwa małopolskiego 3,7 i był najwyższy w mieście Nowy Sącz (6,3), powiecie olkuskim (6,2) i chrzanowskim (6,1), a najniższy w powiatach: myślenickim (1,4), wielickim (2,3) i brzeskim (2,4).

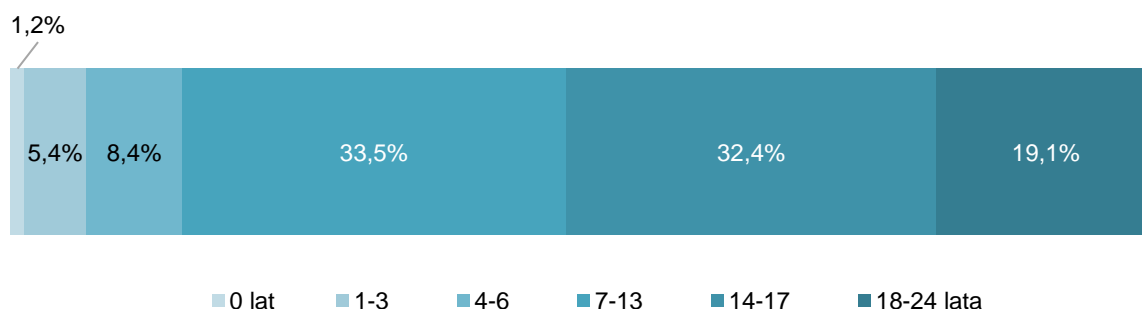
Mapa 1. Dzieci do 18 roku życia przebywające w rodzinnej pieczy zastępczej na 1 tys. dzieci w tym samym wieku w 2016 r.

Najczęściej pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej podejmowały się osoby w wieku 61-70 lat – 27,8% oraz 51-60 lat – 27,4%. Jednak wiek osób zależał od typu rodziny. W rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem około 80% osób przekroczyło 50 rok życia. W rodzinach zastępczych niezawodowych oraz pełniących funkcję rodzinnego domu dziecka odsetek takich osób wyniósł ponad 40%, a we wszystkich typach rodzin zawodowych ponad 30%. Z kolei osoby do 21 roku życia pełniły tylko funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej (1,1%) oraz niezawodowej (0,5%).

Osoby pełniące funkcję rodzinnej pieczy zastępczej najczęściej przejmowały opiekę nad jednym dzieckiem. W 2016 r. takich rodzin było 1451. Z dwojgiem przyjętych dzieci funkcjonowało 386 rodzin, z trojgiem 116, z czworgiem 38, a z pięciorgiem 17. Tylko 20 rodzin opiekowało się sześciorgiem i więcej dzieci.

Wykr. 1. Struktura dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej według wieku w 2016 r.

Najliczniejszą grupę wśród wychowanków stanowiły osoby w wieku 7-13 lat – 991 dzieci. Dużą zbiorowość tworzyły również dzieci w wieku 14-17 lat – 960 dzieci. Dzieci w wieku 3 lat i mniej było 195, a w wieku 4-6 lat – 247.

W 2016 r. 391 dzieci w wieku do 18 lat opuściło rodzinną pieczę zastępczą. Najczęstszym powodem opuszczenia pieczy przez niepełnoletniego wychowanka był powrót do rodziny naturalnej (33,8%). Drugim w kolejności powodem, który dotyczył w analizowanym okresie 25,6% wychowanków, było przekazanie dziecka do adopcji, kolejnym umieszczenie w innej formie rodzinnej pieczy zastępczej (17,6%). W instytucjonalnej pieczy zastępczej umieszczono 63 dzieci. Wśród 238 wychowanków pełnoletnich, którzy w roku 2016 opuścili pieczę rodzinną – 134 założyło własne gospodarstwo domowe, a 20 powróciło do rodziny naturalnej lub krewnych.

Instytucjonalna piecza zastępcza

W dniu 31 grudnia 2016 r. na terenie województwa małopolskiego działało 86 placówek opiekuńczo-wychowawczych. Stanowiły one 7,7% wszystkich (1115) placówek tego typu w Polsce. Więcej placówek funkcjonowało w 3 województwach: dolnośląskim, mazowieckim oraz śląskim.

W porównaniu z rokiem poprzednim liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim nie zmieniła się.

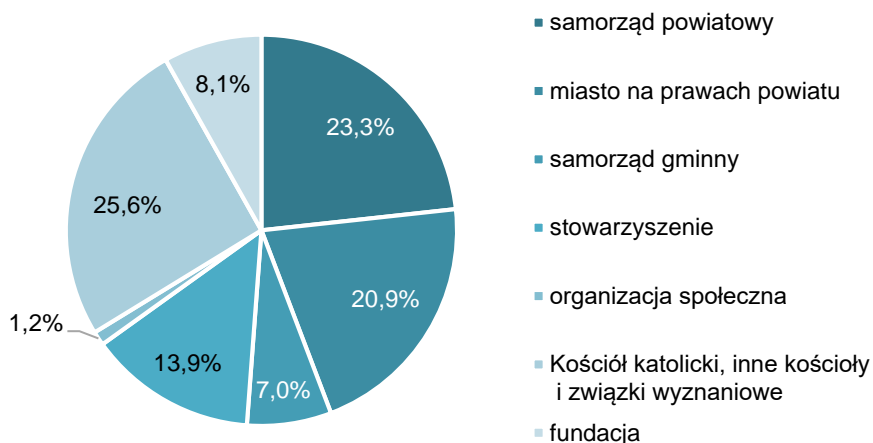
Tabl. 2. Placówki opiekuńczo-wychowawcze według typu placówki
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Placówki	Miejsca	Wychowankowie
Placówki opiekuńczo-wychowawcze 2015	86	1340	1194
..... 2016	86	1289	1090
Socjalizacyjne	48	839	720
Interwencyjne	5	112	61
Specjalistyczno-terapeutyczne	8	89	86
Rodzinne	23	177	162
Łączące zadania placówek ^a	2	72	61

^a Placówki opiekuńczo-wychowawcze łączące zadania placówek typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz specjalistyczno-terapeutycznego.

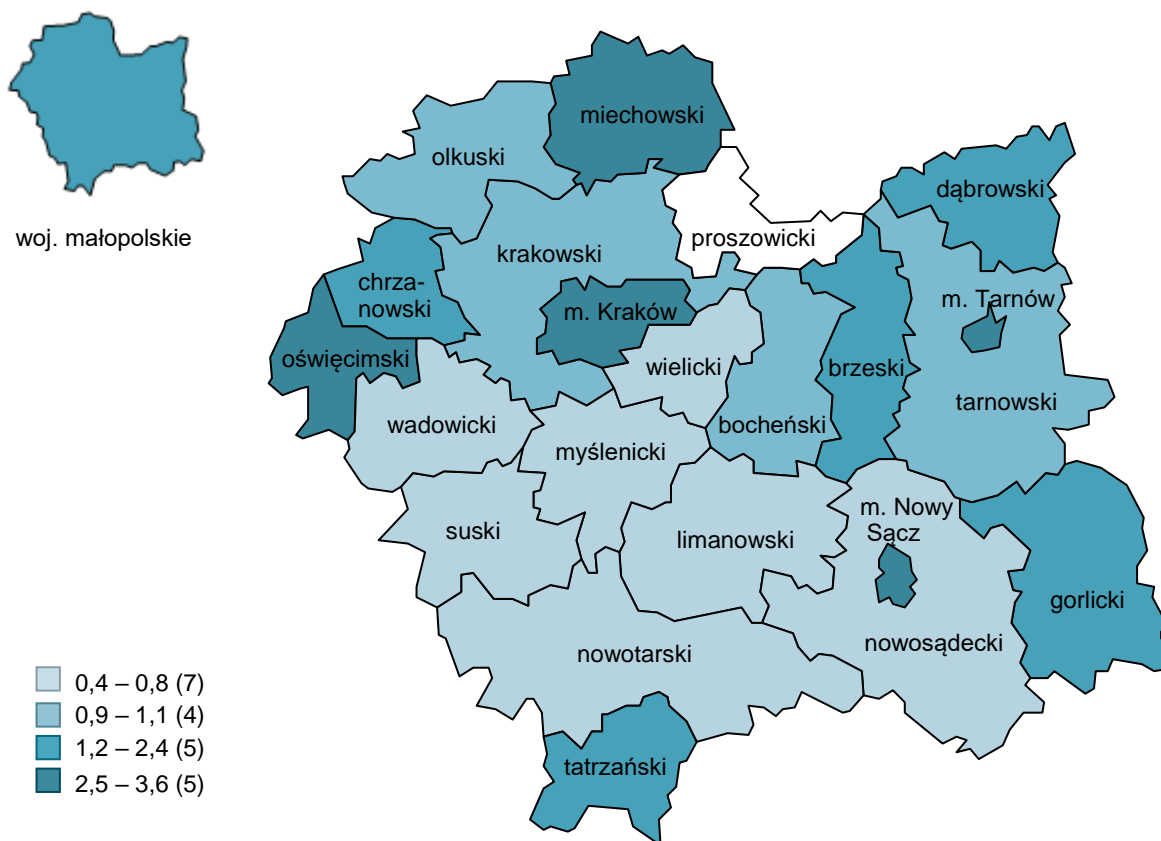
Najczęściej organem prowadzącym placówki opiekuńczo-wychowawcze był Kościół katolicki, inne kościoły, związki wyznaniowe (22 placówki) oraz samorząd powiatowy (20 placówek).

Wykr. 2. Struktura placówek opiekuńczo-wychowawczych według organu prowadzącego w 2016 r.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych na 1 tys. dzieci do 18 roku życia, to wskaźnik ten był najwyższy w mieście Nowy Sącz (3,6), w powiecie miechowskim (3,3) oraz w mieście Krakowie (2,8), a najniższy w powiatach suskim i myślenickim (po 0,4). Dla Polski wskaźnik ten wyniósł 2,2, a dla województwa małopolskiego 1,5.

Mapa 2. Wychowankowie do 18 roku życia w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na 1 tys. dzieci w tym samym wieku w 2016 r.

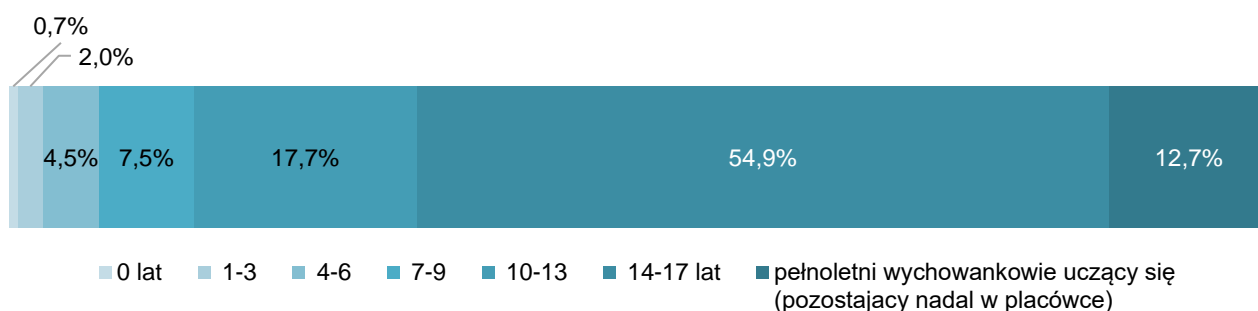

Uwaga: Na terenie powiatu proszowickiego nie działały placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze usytuowane były głównie w największych miastach województwa małopolskiego (miastach na prawach powiatu), czyli w Krakowie i Nowym Sączu oraz w powiecie oświęcimskim. Takie rozmieszczenie placówek całodobowych daje wychowankom większe możliwości kształcenia (duży wybór placówek oświatowych) oraz zaspakajania potrzeb rozwojowych (dostęp do większej liczby kół zainteresowań, na które mogą uczęszczać podopieczni, pragnący pod okiem specjalistów rozwijać swoje zainteresowania i pogłębiać pasje). Na terenie powiatu proszowickiego nie działały placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Z 1090 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim najliczniejszą grupą podopiecznych byli wychowankowie w wieku 14-17 lat, 598 dzieci. Drugą co do wielkości zbiorowość (193 osoby) tworzyły dzieci w wieku 10-13 lat. Najmniej liczna (30 dzieci) była najmłodsza grupa wiekowa 0-3 lata. Również 138 osób pełnoletnich, uczących się przebywało w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w województwie małopolskim.

Wykr. 2. Struktura wychowanków całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych według wieku w 2016 r.

W placówkach opiekuńczo-wychowawczych objęto opieką 154 osoby chorujące przewlekłe i 105 osób niepełnosprawnych. Na podstawie orzeczenia sądu przyjęto 1055 podopiecznych. Spośród wszystkich wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych 18,3% stanowiły pólsieroty, a 2,5% sieroty.

W ciągu całego roku 375 wychowanków do 18 roku życia opuściło z różnych powodów placówki opiekuńczo-wychowawcze. Najliczniejsza grupa (137 wychowanków) to podopieczni, którzy zostali przeniesieni do innych placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej. Powodem opuszczenia placówki przez 135 wychowanków był powrót do rodziny naturalnej. Do rodzinnej pieczy zastępczej odeszło 49 wychowanków, a do rodziny adopcyjnej 18, natomiast 34 osoby opuściły placówki z innych powodów (np. przeniesienie do placówek resocjalizacyjnych, ucieczka).

Wśród 180 wychowanków powyżej 18 roku życia, którzy w ciągu roku 2016 opuścili placówki opiekuńczo-wychowawcze, 57 założyło własne gospodarstwo, a 107 powróciło do rodziny naturalnej.

Wolontariusze to osoby, które ochotniczo i bez wynagrodzenia niosą pomoc potrzebującym. Takich osób, w ciągu całego roku, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych było 175, w tym 103 osoby pomagały w placówkach socjalizacyjnych, 4 osoby w placówkach interwencyjnych, 50 w placówkach specjalistyczno-terapeutycznych, 18 osób w placówkach rodzinnych.

Placówki wsparcia dziennego

W województwie małopolskim opiekę dzienną w 2016 r. zapewniało 207 placówek prowadzonych w formie opiekuńczej, socjalizacyjnej lub w połączonych formach. Placówki te stanowiły 7,1% wszystkich (2907) placówek wsparcia dziennego w Polsce. Więcej placówek działało w 6 województwach (wielkopolskim, zachodniopomorskim, śląskim, mazowieckim, pomorskim oraz kujawsko-pomorskim). Na terenie województwa małopolskiego nie funkcjonowały placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie pracy podwórkowej.

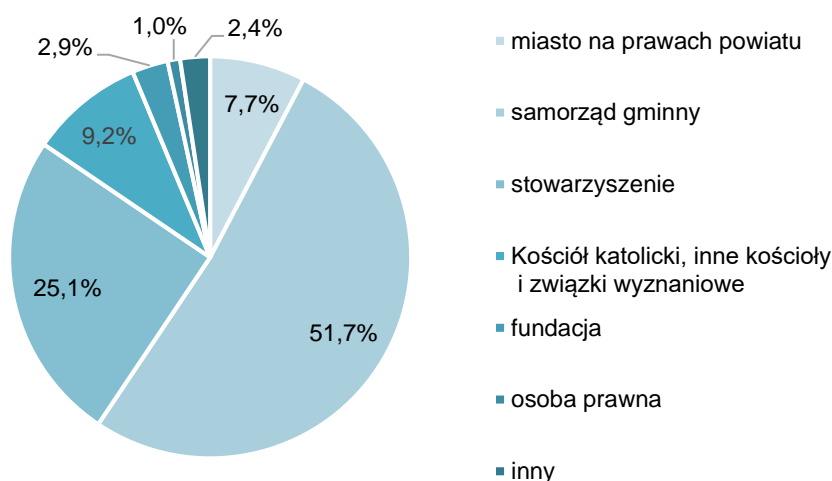
W porównaniu z rokiem poprzednim liczba placówek wsparcia dziennego w województwie małopolskim zmniejszyła się o 8,0%.

Tabl. 3. Placówki wsparcia dziennego według typu placówki
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Placówki	Miejsca	Korzystający
Placówki wsparcia dziennego 2015	225	7744	7372
..... 2016	207	6933	6482
Opiekuńcze	181	5185	4697
Specjalistyczne	20	1583	1632
W połączonych formach	6	165	153

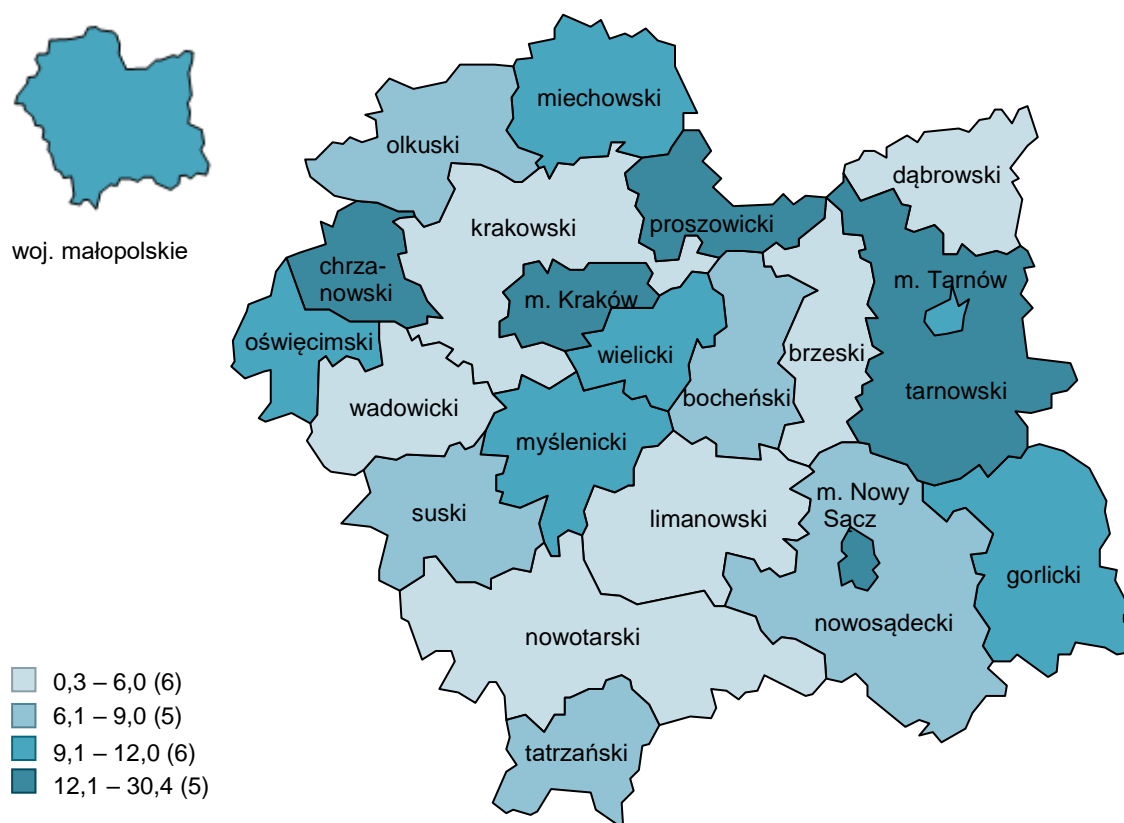
Placówki wsparcia dziennego w województwie małopolskim najczęściej były prowadzone przez samorząd gminny (107 placówek) oraz stowarzyszenia (52 placówki).

Wykr. 4. Struktura placówek wsparcia dziennego według organu prowadzącego w 2016 r.

W każdym powiecie działało od 1 do 33 placówek, które świadczyły opiekę dzienną i zapewniały dziecku np. pomoc w nauce, posiłek (w miarę możliwości), organizację czasu wolnego, zajęcia socjoterapeutyczne, indywidualne programy korekcyjne. Porównując liczbę wychowanków placówek wsparcia dziennego do ogólnej liczby dzieci do 18 roku życia możemy stwierdzić, że w powiatach: chrzanowskim, proszowickim i mieście Krakowie wskaźnik był najwyższy (na 1 tys. dzieci do 18 roku życia przypadało odpowiednio: 30,4; 20,7; 18,0 wychowanków). Najniższy wskaźnik wystąpił w powiatach: nowotarskim, limanowskim oraz krakowskim (na każde 1 tys. dzieci do 18 roku życia przypadało odpowiednio: 0,3; 1,3; 1,6 wychowanków). W skali całego województwa wskaźnik wyniósł 10,1 i był niższy od wskaźnika dla Polski, który wyniósł 13,2.

Mapa 3. Wychowankowie placówek wsparcia dziennego na 1 tys. dzieci do 18 roku życia w 2016 r.

W placówkach wsparcia dziennego objęto opieką 222 osoby niepełnosprawne, w tym 123 osoby w placówkach specjalistycznych. Wolontariuszy niosących pomoc w tych placówkach było 552, w tym 75,4% w placówkach opiekuńczych.

Zakłady stacjonarne pomocy społecznej

W dniu 31 grudnia 2016 r. na terenie województwa małopolskiego działało 159 takich placówek. W porównaniu z rokiem poprzednim ich liczba zmniejszyła się o 1. Stanowiły one około 9% wszystkich (1678) placówek tego rodzaju w Polsce. Więcej zakładów stacjonarnych pomocy społecznej funkcjonowało tylko w województwach mazowieckim oraz śląskim.

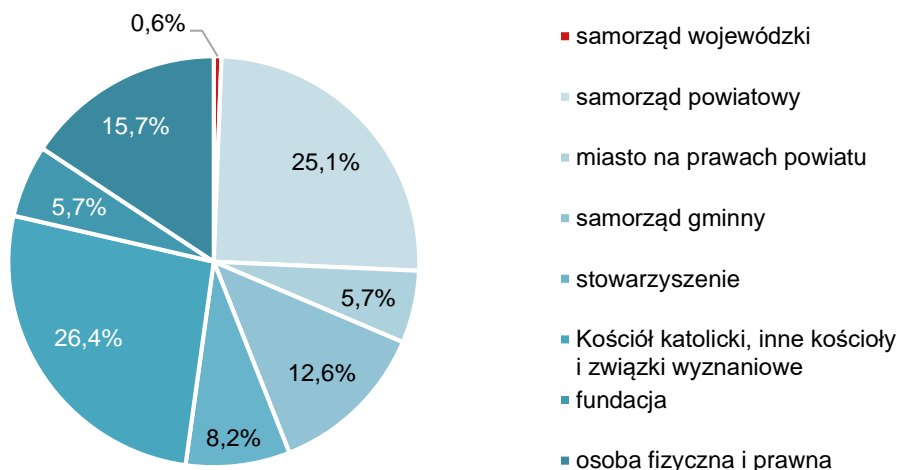
Tabl. 4. Zakłady stacjonarne pomocy społecznej według typu placówki
Stan w dniu 31 XII

Wyszczególnienie	Placówki	Miejsca	Mieszkańcy
Zakłady stacjonarne pomocy społecznej	160	10468	9990
..... 2015	160	10468	9990
..... 2016	159	10427	9922
Domy pomocy społecznej	94	8038	7828
Rodzinne domy pomocy	2	12	12
Placówki prowadzone w ramach działalności gospodarczej lub statutowej ^a	30	1064	968
Domy dla matek	6	155	104
Noclegownie	7	394	331
Schroniska lub domy dla bezdomnych	17	717	667
Pozostałe	3	47	12

^aPlacówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

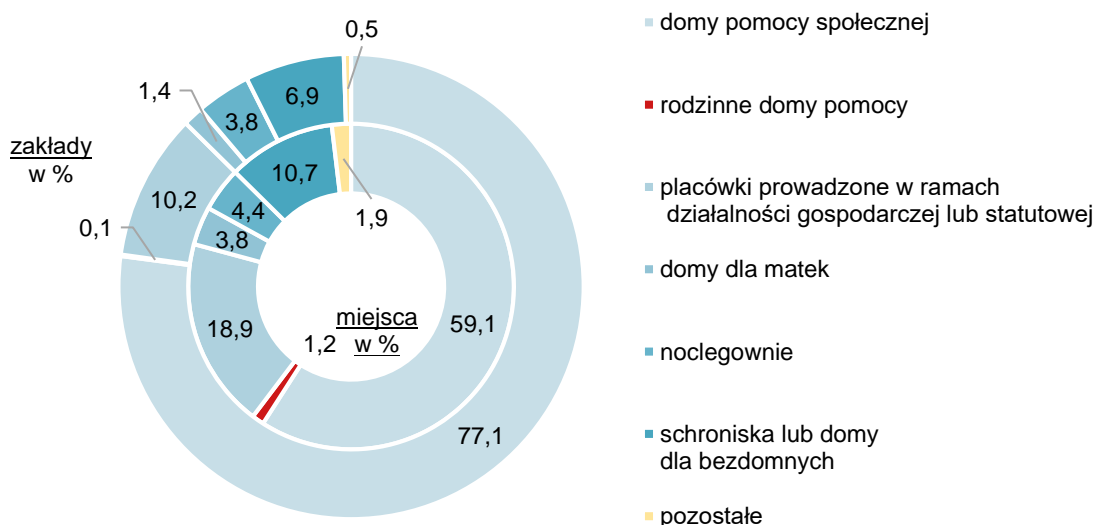
Instytucje sektora publicznego prowadziły 70 placówek, prywatnego 89. Organami prowadzącymi były: Kościół katolicki, inne kościoły i związki wyznaniowe (42 placówki), samorząd powiatowy (40 placówek), samorząd gminny (20 placówek), osoby fizyczne i prawne (25 placówek), stowarzyszenia (13 placówek). Dwóch na trzech mieszkańców (62,7%) przebywało w placówkach sektora publicznego, ponieważ placówki te dysponowały zdecydowanie większą liczbą miejsc.

Wykr. 5. Struktura zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według organu prowadzącego w 2016 r.

Zakłady stacjonarne pomocy społecznej w 2016 r. dysponowały 10427 miejscami (spadek o 0,4% w porównaniu z rokiem 2015). Największą liczbę miejsc, tj. 8038 posiadały domy pomocy społecznej. Zdecydowanie mniej miejsc (1064) posiadały placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej, schroniska lub domy dla bezdomnych – 717 oraz noclegownie – 394.

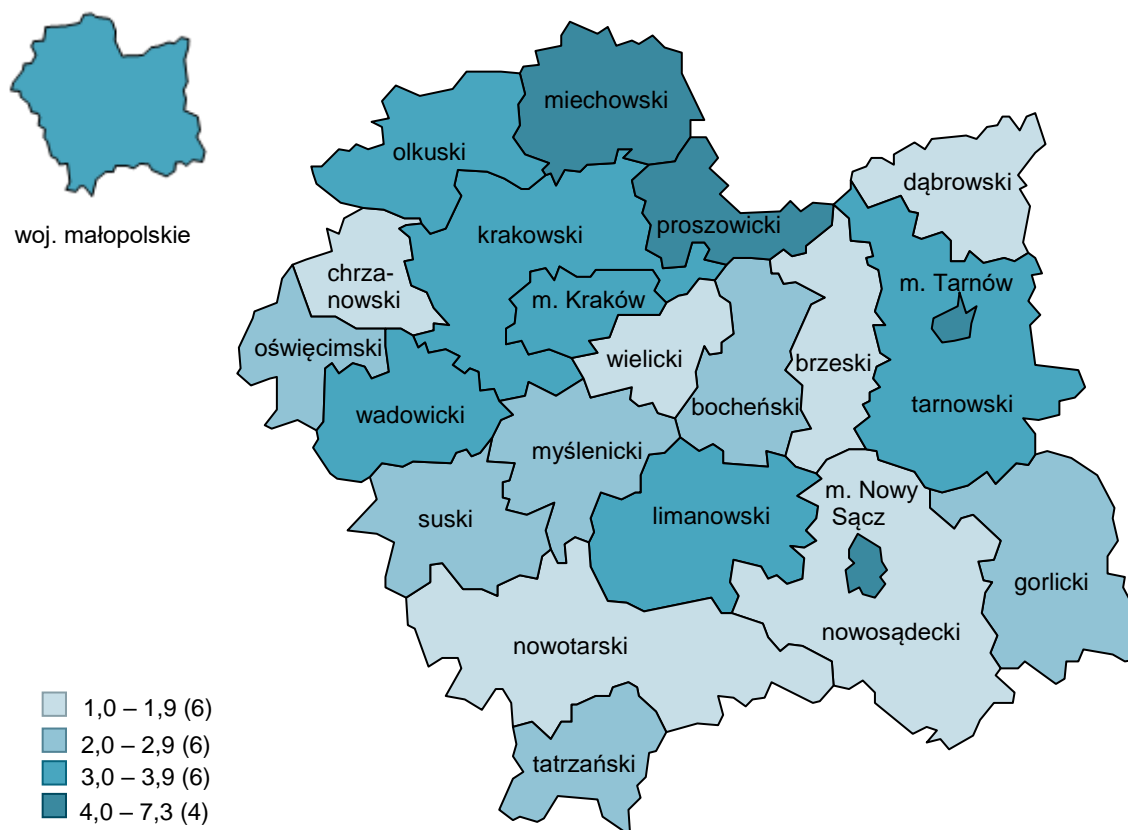
Wykr. 6. Struktura zakładów i miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej według typu placówki w 2016 r.

a Placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej.

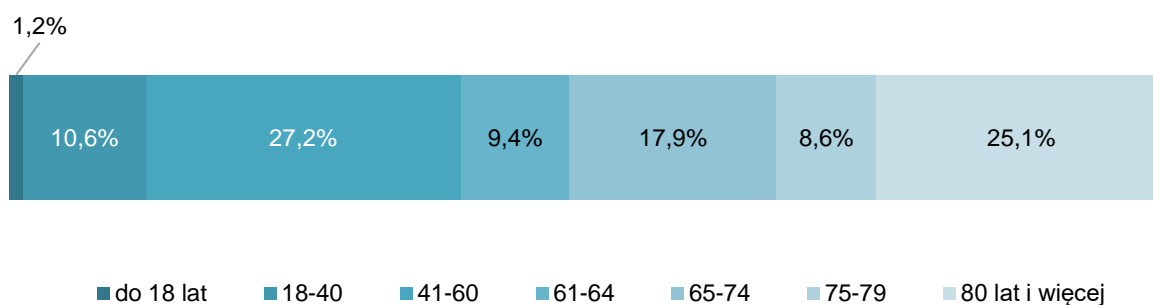
Najwięcej mieszkańców przebywało w placówkach zlokalizowanych na terenie miasta Krakowa, powiatów: krakowskiego oraz tarnowskiego, a najmniej powiatów: brzeskiego oraz dąbrowskiego. Jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej na 1 tys. ludności, to wskaźnik ten był najwyższy w powiecie miechowskim (7,3) oraz miastach Nowy Sącz (5,4) i Tarnów (5,0), a najniższy w powiatach: brzeskim i nowotarskim (odpowiednio 1,0 oraz 1,3). Dla województwa małopolskiego wskaźnik osiągnął wartość 2,9 a dla Polski 2,8.

Mapa 4. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej na 1 tys. ludności w 2016 r.

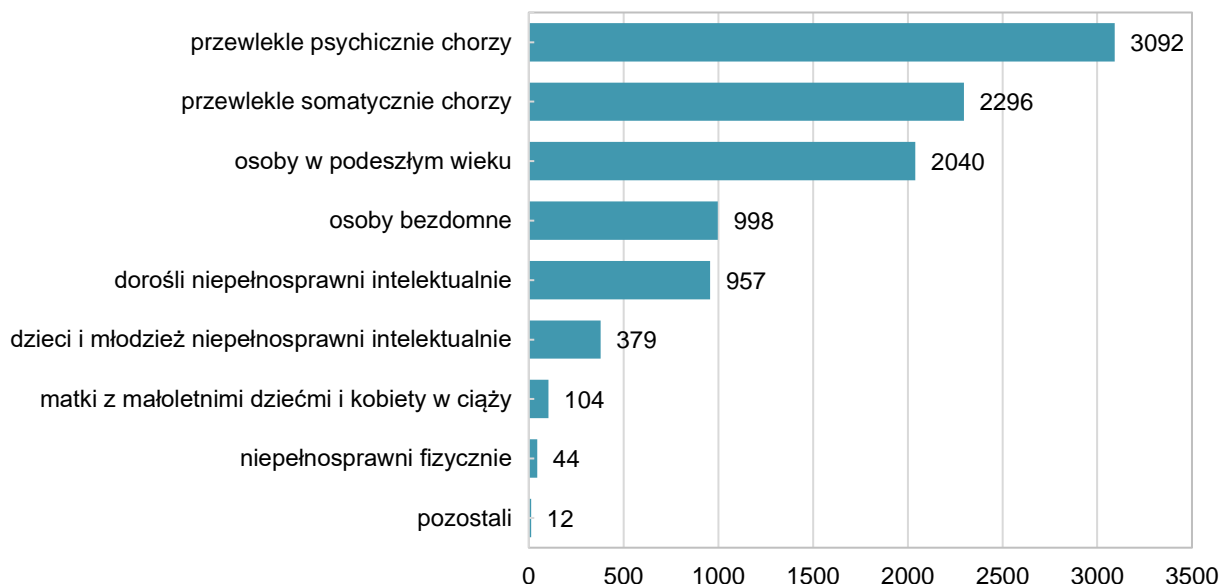
Mieszkańcami zakładów stacjonarnych pomocy społecznej były przede wszystkim osoby starsze, choć nie tylko. 6048 osób skończyło 60 rok życia, 2696 było w wieku 41-60 lat. Najmniej liczną grupę – 125 osób – stanowili mieszkańcy w wieku do 18 lat.

Wykr. 7. Struktura mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według wieku w 2016 r.

W ciągu całego roku opiekę w zakładach stacjonarnych pomocy społecznej otrzymało 13671 osób, a w dniu 31 XII przebywały w nich 9922 osoby, w tym 4923 kobiety. Podobnie jak w roku poprzednim, najwięcej mieszkańców (31,2% wszystkich mieszkańców stacjonarnych zakładów pomocy społecznej) przebywało w placówkach dla osób przewlekle psychicznie chorych, ponad 20% osób przebywało w placówkach dla osób przewlekle somatycznie chorych oraz dla osób w podeszłym wieku.

Wykr. 8. Mieszkańcy zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według przeznaczenia placówki w 2016 r.

Ponad 87% placówek dostosowało swoje budynki do potrzeb swoich mieszkańców, którymi przeważnie były osoby z różnego rodzaju schorzeniami. Najczęstszym udogodnieniem były windy, posiadało je 107 placówek, w drugiej kolejności pochylnie, podjazdy i platformy – 106 zakładów. Rzadziej stosowane były drzwi automatycznie otwierane, czy udogodnienia dla osób niewidomych. Tylko 20 placówek w województwie małopolskim nie posiadało żadnych udogodnień dla osób niepełnosprawnych.

Dla 6578 osób pracujących stacjonarne zakłady pomocy społecznej były głównym miejscem pracy. Pracowało w nich 816 pielęgniarek, 155 fizjoterapeutów oraz 31 lekarzy. Bezinteresowną pomocą w opiece nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi służyło 453 wolontariuszy.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców. Może być sprawowana w formie rodzinnej lub instytucjonalnej. Formami rodzinnej pieczy zastępczej są rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa oraz zawodowa) i rodzinny dom dziecka. Instytucjonalna pieczę zastępcza jest sprawowana w formie: placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego. W 2016 r. na terenie województwa małopolskiego działały tylko placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza może być prowadzona jako placówka typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego, rodzinnego lub łącząca zadania w/w placówek.

Placówka wsparcia dziennego może być prowadzona w formie opiekuńczej, specjalistycznej, pracy podwórkowej (placówka realizuje działania animacyjne i socjoterapeutyczne) lub w połączonych formach.

Do zakładów stacjonarnych pomocy społecznej zaliczamy: domy pomocy społecznej; rodzinne domy pomocy; placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej; środowiskowe domy samopomocy lub inne ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi; domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży; noclegownie; schroniska dla bezdomnych i pozostałe.

Kontakt

Urząd Statystyczny w Krakowie

ul. Kazimierza Wyki 3

31-223 Kraków

E-mail: obr_krk@stat.gov.pl

Opracowanie: Agnieszka Godula, Ośrodek Statystyki Pomocy Społecznej, tel. 12 36 10 212

Joanna Seweryn, Ośrodek Statystyki Pomocy Społecznej, tel. 12 36 10 212